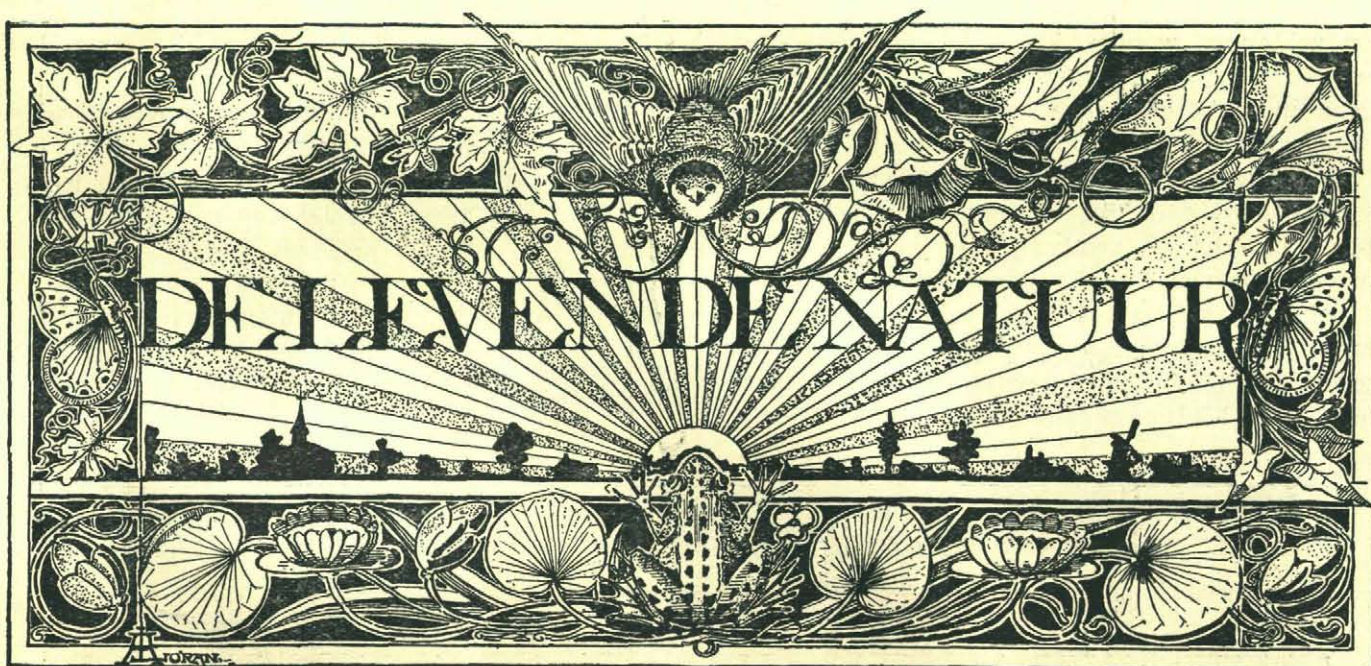

REDACTIE

E. HEIMANS, Amsterdam en JAC. P. THIJSSSE, Bloemendaal.

ADRES DER REDACTIE:

E. HEIMANS, PL. MUIDERGRACHT 55.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

DE KOOLMEES.

Een mensch heeft de neiging, zichzelf allerlei verplichtingen op te leggen, en die, waar 't het minst op aan komt, geven hem dikwijls de meeste zorg. Zoo ben ik er langzamerhand toe gekomen, al de geluiden van de vogels te willen kennen en daar heb ik al veel genoeg van beleefd, maar ook heel veel teleurstelling en ik had haast ook al geschreven „ergernis“ omdat dat min of meer bij teleurstelling behoort. Doch over mijn vogeltjes erger ik mij nooit.

Wel is 't me dikwijls gebeurd, dat ik van mijn werk opstond, om op 't hooren van een bijzonder geluid den tuin in te hollen en dat ik dan terugkwam, mopperend: „'t was weer zoo'n miserabele koolmees“, maar in mijn hart was ik dan toch heel vergenoegd en ik gaf mij dadelijk alle mogelijke moeite, om 't geluid op te teekenen en 't te onthouden. En ik weet nu, dat ik met mijn studie van de vogelgeluiden klaar zal zijn, zoodra ik alle koolmeesroepen ken, maar dat kan nog een heelen tijd duren.

Ik ga wel eens wandelen met menschen, die ook van vogels houden en graag in vijf weken willen te weten komen, wat ik in twintig jaar geleerd heb. Hooren we een geluid, dan geef ik een teeken en zeg dan al naar omstandigheden: „lijster, vink, roodborst, fitis, fluit, boomleeuwrik of wat dan ook. En nu gebeurt het natuurlijk telkens, dat ik

bij zeer verschillende geluiden moet zeggen „koolmees“ zoo dikwijls zelfs, dat mijn vrienden soms meenen, dat ik lang zoo'n orakel niet ben als waar ze me voor hielden en dat ik mij er maar met een Jantje van Leiden wil af maken, door bij elk onbekend geluid „koolmees“ te zeggen.

Het ergste van alles is nog, dat in een van de dikste boeken over Nederlandsche vogels te lezen staat: „zijn zang heeft niet veel om het lijf“. Daar heb ik mij over geërgerd en dat is de aanleiding er toe geweest, dat ik alle mij toegankelijke boeken over koolmeezen ben ga nasnuffelen, waaruit ik naast heel veel eerbied voor de oude waarnemers de overtuiging heb geput, dat we de natuurlijke historie van de koolmees nog eens gerust van voren af aan mogen bestudeeren. Het lijkt mij daarom zeer gepast in deze aflevering van onzen nieuwen jaargang eens de aandacht te vestigen op dit mooie algemeen bekende vogeltje.

Zij zijn nu op 't oogenblik allerwege bezig met hun eerste broedsel en daarvoor hebben ze natuurlijk weer allerlei gekke plaatsen opgezocht: de een een pomp, de ander een brievenbus (maar dat zijn haast reeds normale nestgelegenheden geworden), weer een ander een holle ijzeren hekkepaal of een dekstuk van een peilbuis van een duinwaterleiding. We willen van dergelijke gevallen nog graag wat photo's hebben.

Het meest orthodox is natuurlijk het nest in den hollen boom, maar aangezien holle boomen hoe langer

hoe zeldzamer worden, komt dat niet eens zoo leel dikwijls meer voor en misschien bevinden zich thans meer koolmeezennesten in nestkastjes dan in holle boomen.

De koolmees toch maakt in hooge mate van de avances gebruik, die tegenwoordig de mensch aan de vogels maakt. De nestkastjes en het wintervoer zijn door hen aanvaard met een waren geestdrift, en het komt mij voor dat wij reeds nu een sterken aanwas in de koolmeezenbevolking kunnen vaststellen als onmiddellijk gevolg van 's menschen welwillendheid. Het worden echte huisvogels; alleen

bollevelden, die, zooals ieder weet, doorgaans met elzen omzoomd zijn.

We mogen dus gerust de koolmees een alleseter noemen. Hij lust van alles en kan bijna alles; het ontbreekt er nog maar aan, dat hij gaat leeren graven in den grond of rondzwemmen in het water. Het laatste doet hij nog lang niet, maar met het graven is hij al begonnen: in de dorre bladermassa's werken ze al geheel op de manier van lijsters en duiven. Ze gooien het dorre blad naar rechts en links en zoeken er de larven en wormpjes uit.

Klimmen doen ze ook al, wel niet zoo handig

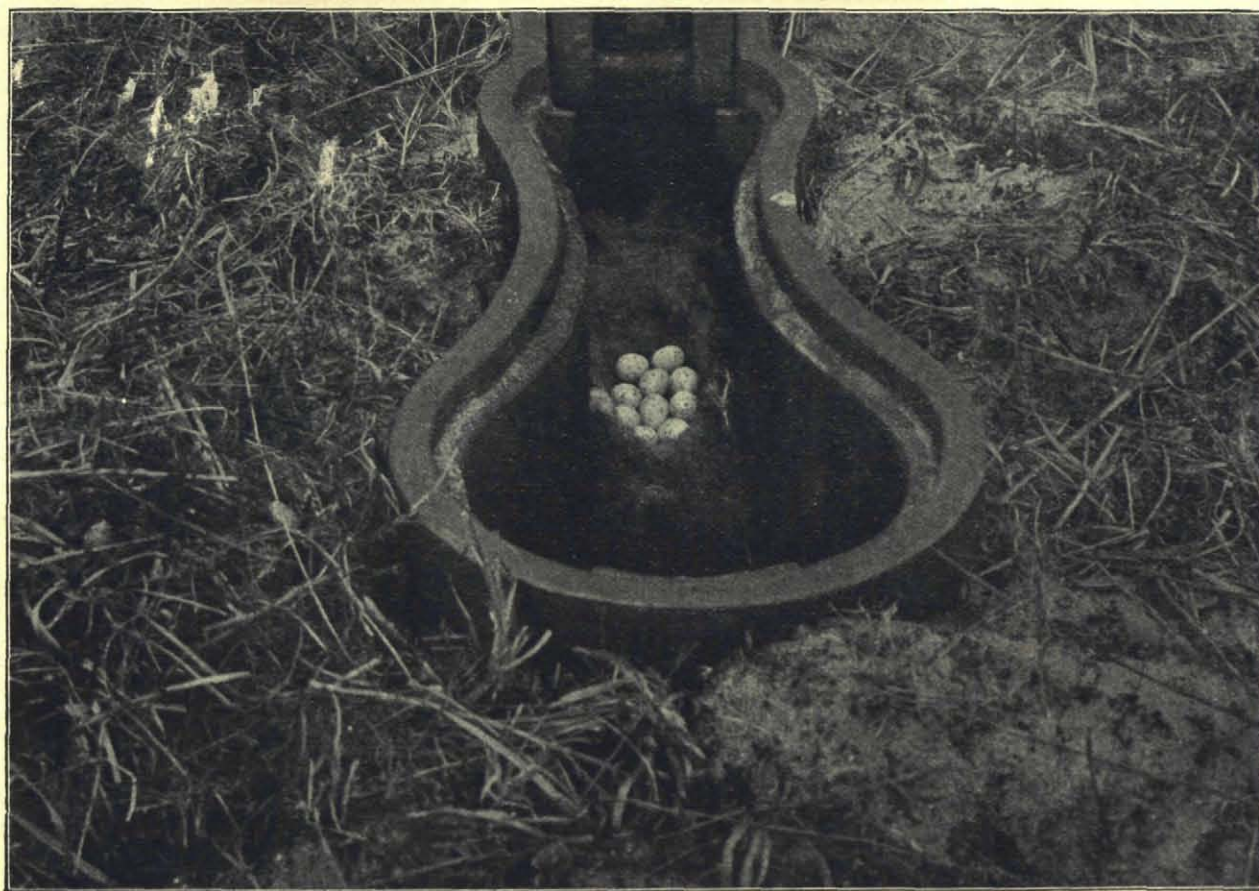

Foto R. TEPE.

Koolmeezenest in een waterleidingpijp in de Bloemendaalsche duinen. (5 Juni 1905.)

de musch, de spreeuw en de zwaluwen staan ons nog wat nader.

In den afgeloopen winter kreeg ik meer koolmeezen dan musschen op mijn wintervoer; er zaten er soms acht tegelijk op de cocosnoot en ze aten trouwens van alles: hennepzaad, gekookte milt, haverhout, rijst, gekookte aardappelen, brood en zelfs krenten. Ze bewogen zich met het uiterste gemak op den grond, wat ze trouwens ook in bosschen en velden doen, wanneer ze coniferenzaden, berkevruchtjes en elzevruchtjes zoeken. De laatste vinden ze in grooten overvloed op 't ijs en 't was een heel aardig gezicht, ze met de vinken te zien rondscharrelen op de slootjes tusschen de

als de klever of de boomkruiper, maar toch soms wel eenige decimeters ver, zoowel met den kop omhoog als omlaag. En daarbij timmeren ze op spechtenmanier tegen de schors aan.

Dat ze een soort van roofvogelnatuur vertoonen en vooral in gevangenschap zwakkere vogels den kop stukhakken, om er de hersenen uit op te peuzelen, dat staat in alle boeken. Of hij het in de vrije natuur wel zoo vaak doet, betwijfel ik. De heer de Meyere heeft ons hem doen kennen als nestplunderaar (zie *L. N.* XI, blz. 196).

Dit is een hoogst gewichtige nieuwe waarneming en we zullen nu voortaan allen een oogje in 't zeil moeten houden, om te zien, in hoeverre de tot

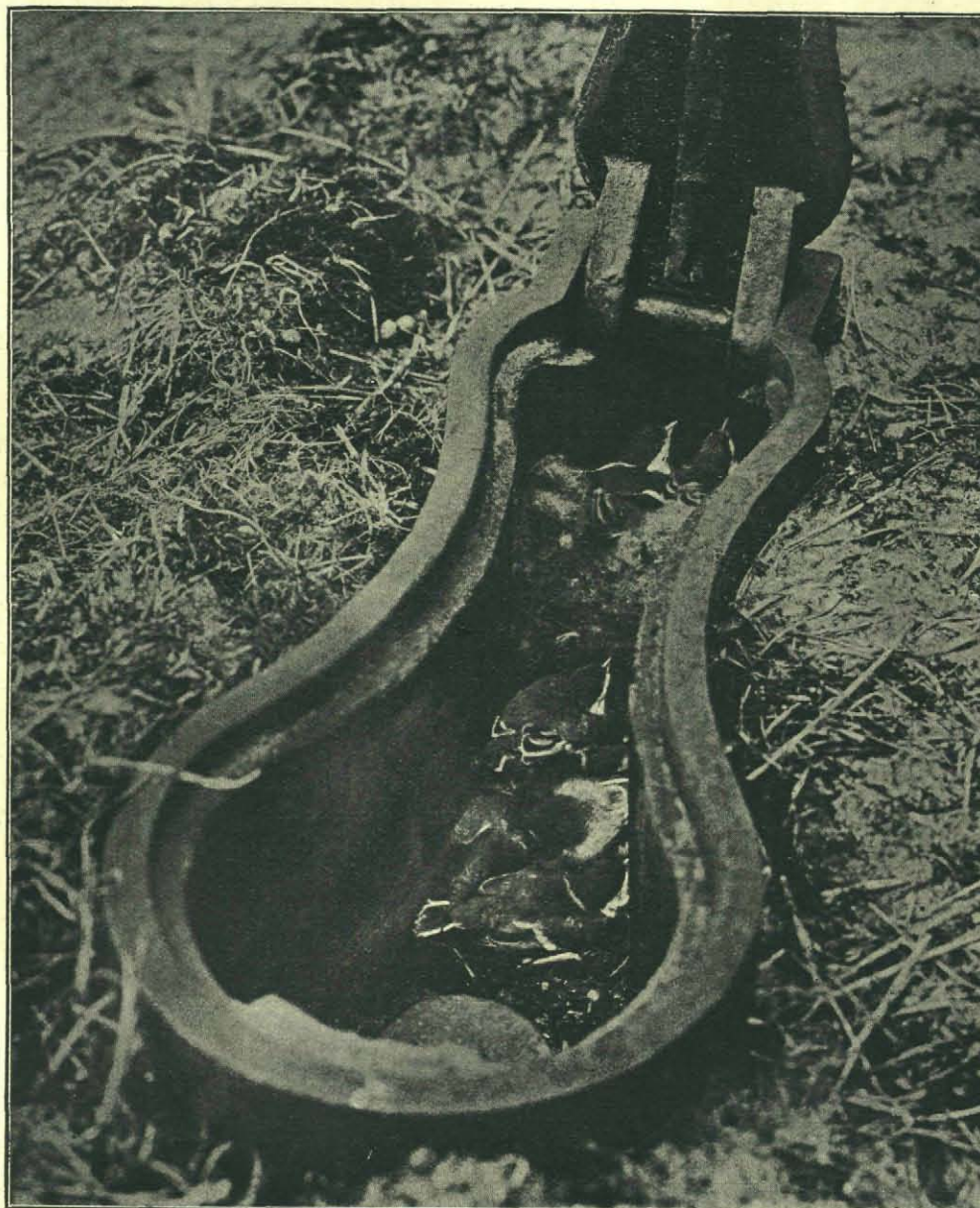
nu toe zoo gunstig bekende geelrok een gevaar voor de andere zangvogels zou zijn.

Ik ben geneigd, te gelooven, dat we met een enkel afwijkend geval te doen hebben gehad. In ieder geval bestaat er voor een zoo redzaam omnivoor als de koolmees niet de minste reden om nest-plunderaar van professie te worden.

Hoe meer ik ze om mij heb, hoe liever. Met

Aardig was het te zien, hoe ze het nest altijd naderden langs denzelfden weg, ze kwamen neer altijd in hetzelfde populiertje en hipten dan via een ahorn en een kastanje naar een eikje waar het kastje hing. Tak voor tak kozen ze steeds denzelfden weg met al de automatische juistheid van een machine.

Tot tweemaal toe brachten ze een broedsel groot

Jonge Koolmeezen in de Bloemendaalsche duinen. (23 Juni 1905.)

Foto R. TEPE.

hun felle bruine oogjes zien ze alles, wat er om hen heen gebeurt en ze kennen al heel gauw hun vrienden op een prik. Ze gaan voor mij bijna niet meer uit den weg en als ik op de tuinbank zat te lezen vlogen ze iedere halve minuut hun Hein's nesthok, dat er vlak bij hing, in en uit, groene rupsjes brengend voor hun jongen en wegdragend, wat hinderlijk voor de gezondheid zou zijn.

in hetzelfde nest en ik hoop, dat ze nu ook weer zullen beginnen. Maar dan ga ik ze een beetje plagen; ik hang het nest aan een lijntje, zoodat ik het kan laten rijzen en dalen en dan moet ik toch eens zien, of ze hun oogen gebruiken bij 't weerkeeren naar hun nest, of dat ze tot op 't laatste oogenblik naar routine handelen evenals de bijen en wespen schijnen te doen,

Koolmees bij zijn nest.

Foto W. VERHEY.

Intusschen zou ik haast de aanleiding tot dit opstel vergeten, ik wil daarom besluiten met een paar koolmeestaalkundige opmerkingen.

Het meest bekend is wel de roep, die zooals in een vorigen jaargang van ons tijdschrift verteld is, wordt weergegeven door „schiet in 't vuur“ of door „spin dikke“ al naar de klemtoon op de eerste of op de tweede toon valt. Dat de verschillende plaatsing van die klemtoon iets met den aard van 't weer te maken zou hebben, daarvan is mij nog niets zekers gebleken.

Het geluid is sterk, helder, hoog, de beide eerste tonen weinig of niet verschillend, de laatste soms een terts, ook wel een kwart lager, ongeveer dit:

Door vereenvoudiging ervan ontstaat het bekende „zâgen“.

De laagste van de twee tonen verdwijnt soms bijna geheel en daardoor ontstaat dan een reeks van gelijke tonen, ieder met een kleinen voorslag, heel opgewekt en aardig.

Zonder eenigen twijfel zijn deze roepen de uitdrukking van groote tevren-

denheid, ingenomenheid met 't mooie weer of de overvloed van voedsel, onverschillig of er een wijfje in de buurt is of niet. Soms wordt deze roep uitgebreid en dan kan wel eens een aardige zangstrofe ontstaan. Zoo zong heden morgen de koolmees in onzen tuin heel duidelijk:

wat zooals ieder weet, het begin is van „Hoe heerlijk is 't in 't woud“ en dat was dan ook op dezen heerlijken 29sten Maart wel het beste, wat hij zingen kon.

Een andere heel bekende roep is „pink“, dat haast precies zoo

klinkt als de viukroep maar iets scheller. Ik vergis mij er zelden mee. Vroeger werd wel verteld, dat de koolmees altijd driemaal achtereen „pink“ zou roepen, en de vink tweemaal of net andersom, maar daar is niets van waar. Ze roepen het allebei éénmaal, tweemaal of driemaal al naar ze er zin in hebben. Ik houd deze roep voor hun gewone lokroep, die zooveel beteekent als: „hier ben ik en waar zit jij nu?“

De eigenlijke echte lokroep, tegelijk de uitdrukking

Koolmeezen op wintervoer.

Foto A. BUSDET.

van liefde en vriendelijkheid is een aardig twee-lettergeregigd geluid: een klokjes heldere galm gevolgd door een vleiend glissando:

En nu gaan we uit een ander vaatje tappen. Nu wordt de Mees ongerust; er zit hem iemand of iets in den weg. Een enkele keer begint hij dan wel met „pink“ te zeggen, maar negen keer van de tien hoort ge zijn eerste boosheidsgeluid — eigenlijk half zorg, half nijdigheid. Dat begint op dezelfde manier als het klaaggeluid van de lijsters: een heel hoog langgerekt maar zwak gefluit, maar daar laat hij onmiddellijk twee nijdige „tjing's“ op volgen.

Wordt hij nog boozter, dan komt het bekende geschater: „trèrrr, trèrrr, trèrrr“ er nog achter en dan gaan ook zijn kuifveertjes een weinig in de

hoogte, terwijl de vleugels trillend half worden uitgespreid.

Dit nu zijn de meest bekende koolmeesgeluiden. Ik kan er nog bijvoegen, dat de koolmees ook nog een liedje zingt, dat niet zooals de boeken zeggen uit deze lok- en strijdkreten is samengesteld, maar een echte mooie zangerige melodie.

Die heb ik nog niet voor u kunnen opteekenen, want 't is een moeilijk en ingewikkeld wijsje, maar ik durf u toch wel aanraden, er eens op te letten. Ik hoor het al vroeg in 't voorjaar en nu heb ik het al een paar keer getroffen, dat het zangertje rustig naast zijn wijfje zittend zijn extatisch liedje kweelde. Ik wist toen alleen niet, wat ik hoorde, maar ook niet wat ik zag, want dat twee Koolmeezen drie minuten lang rustig naast elkander op een takje zitten, nu, dat is eigenlijk ook alleen maar door de liefde mogelijk.

JAC. P. THIJSSSE.

W I J K A A N Z E E.

Vervolg van blz. 10.

¶ Thanks de vliegen schieten wij flink op. Nog vlug ter been en helder van geest, zien wij er niet tegen op, een steil duin te beklimmen of een mullen zandkuil te doorwaden. Er is nog te veel morgen-frischheid bij ons overgebleven.

Op een aan ons bekend plekje zien wij reeds uit de verte de helderpuurpere bloemaren van *Anacamptis pyramidalis*, een merkwaardige orchidee. De plant groeit hier erg verspreid op kale duinvlakten, meestal niet meer dan vier of vijf bijeen. Deze groeiwijze heeft het voordeel, dat ze niet in één slag door een ijverig botanist is uit te roeien.

Wij zijn nu midden in de duin-flora, en deze vertoont zich hier in haar schitterendste gedaante. Overal bloeit de muurpeper met talrijke gele bloemsterren, het fijne gele walstroo en de sterk geurende thijm. Daar tusschen de bescheiden steenthijm, het sierlijke Labiaatje met violette van binnen wit gevlekte bloemen van een bijzonder mooie tint; het is nergens zoo algemeen als in de duinen van Wijk aan Zee. Nog meer afwisseling tusschen al het geel brengen hier en daar polletjes van het duizendguldenkruid, elk polletje voorzien van één langen centralen

penwortel, waaraan duidelijk te zien is, hoe diep de planten het water moeten ophalen. Een vroolijk gezicht, al die stervormige rozeroode bloemen met gele hartjes, wijdgeopend onder het sterke zonlicht.

Juli is wel de beste bloemenmaand voor de duinen; dan ontwikkelen zij die veel-tintige bloemenpracht, welke iederen bloemenliefhebber met bewondering vervult.

Bij een aardappelveldje aangeland, wordt onze aandacht van de planten afgeleid. Een kleine vogel vliegt over de aardappelplanten heen en weer, zeker op de insectenvangst. Uit de verte is hij moeilijk te onderscheiden, maar dichterbij gekomen, herkennen wij het paapje, nog voor wij door den kijker de witte streep boven de oogen en de eenigszins roodachtige borst in het oog krijgen.

Weldra vliegt de vogel weg en dwalen wij verder. Hier en daar groeien prachtige planten van het slangenkruid. De ruige ruwbehaarde stengels prikken met een schat van bloemen en knoppen, in tinten van lichtrood tot blauw; dat de bijen en hommels zijn honig op prijs stellen, bewijst het voortdurend aan- en wegvliegen van de vlugge bijtjes en de logge zwaarbehaarde diepbrommende

